

Nález středověkých mincí u Loučné Hory (okr. Hradec Králové)

Vojtěch Brádle

Abstract: A Medieval Coin Hoard Found near Loučná Hora (Hradec Králové Distr.)

A hoard consisting of 26 silver coins was discovered during a metal detector survey in a forest in the cadastral area of Loučná Hora in 2023. The coins can be dated roughly to the period from the end of the 13th to the beginning of the 14th centuries. Most of them were two-sided pieces bearing the images of a lion and an eagle, until now probably unpublished.

Keywords: Loučná Hora; Bohemia; Silesia; turn of the 13th and 14th centuries; coin hoard

Dne 17. března 2023 prováděl Jan Vanda v lese na katastrálním území Loučná Hora (část obce Smidary, okr. Hradec Králové) detektorovou prospekci, během níž objevil 15 stříbrných mincí. Na stejné místo se spolu s další osobou vydal znovu dne 26. března a ve vzdálenosti přibližně 5 m od místa prvního nálezů se jim podařilo dohledat ještě devět ražeb. Nálezce vzápětí oznámil nález archeologickému oddělení Muzea východních Čech v Hradci Králové (dále jen MVC HK). S jeho pracovníky Radkem Bláhou a Pavlem Horníkem navštívil naleziště další den (27. března) a předal jim dříve dohledaný materiál čítající celkem 24 mincí.

Místo objevu se nacházelo v mladém listnatém porostu a nevykazovalo žádné patrné terénní příznaky. Mince původně spočívaly v hloubce kolem 12 cm. Poblíž byl objeven rovněž jeden železný předmět (patrně hřebík či skoba), který však s depotem zřejmě nijak nesouvisí.

J. Vanda naleziště navštívil znovu 8. října 2023 a při této příležitosti dohledal jednu ražbu. Ta byla oproti předchozím objevena v mírně větší hloubce (cca 17 cm). O další minci soubor rozšířil při dohledávce 22. října 2023. Také oba dodatečně objevené kusy nálezce předal do MVC HK. V současné době jsou všechny mince uloženy v muzejní numismatické sbírce, v níž jsou evidovány pod inventárními čísly N/N 27539–27562, N/N 27885 a N/N 27901 (obr. 1).¹

¹ Nálezci J. Vandovi děkuji za oznámení objevu, předání mincí a doplnění informací o nálezo- vých okolnostech. Za jejich upřesnění jsem zavázán rovněž kolegům z archeologického oddělení Mgr. R. Bláhovi a Mgr. P. Horníkovi. Přesná lokace naleziště je uložena v archivu autora tohoto příspěvku. Za pomoc při určování mincí a další konzultace k širší problematice zastoupených ražeb děkuji MUDr. Janu Cihlářovi, Prof. dr hab. Borysi Paszkiewiczovi a Mgr. Petru Schneiderovi.

ČECHY, Václav II. (1278/1283–1305)

Mincovna: *Kutná Hora*, AR parvus

Av.: koruna v perlovci; +W[§]I[§]I[§]R[§]BOEM].

Rv.: korunovaný dvouocasý lev zleva v perlovci; +PR[AG§PARV]I.

Lit.: *Castelin 1953*, s. 34, č. 1–2 (?).

1. 0,223 g; průměr min./max. –/– mm; olámaný (MVČ HK, inv. č. N/N 27539)

ČECHY (?) , Václav II. (1278/1283–1305) nebo **z let 1306–1310 (?)**

Mincovna: *neznámá*, AR denár/parvus/peníz

Av.: korunovaný dvouocasý lev zleva v perlovci.

Rv.: vlevo hledící nekorunovaná orlice s rozepjatými křídly čelně v perlovci.

Lit.: –.

2. 0,711 g; průměr min./max. 15,3/16,2 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27551)

3. 0,681 g; průměr min./max. 15,4/16,1 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27552)

4. 0,664 g; průměr min./max. 14,3/15,4 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27554)

5. 0,629 g; průměr min./max. –/16,0 mm; olámaný (MVČ HK, inv. č. N/N 27548)

6. 0,560 g; průměr min./max. 14,7/15,9 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27541)

7. 0,552 g; průměr min./max. 15,9/16,4 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27544)

8. 0,551 g; průměr min./max. 15,0/15,7 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27901)

9. 0,551 g; průměr min./max. 14,8/15,4 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27547)

10. 0,544 g; průměr min./max. 15,0/15,3 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27549)

11. 0,517 g; průměr min./max. 14,6/15,6 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27546)

12. 0,509 g; průměr min./max. 14,8/15,6 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27545)

13. 0,506 g; průměr min./max. 14,8/16,3 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27543)

14. 0,494 g; průměr min./max. 14,9/15,2 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27540)

15. 0,490 g; průměr min./max. 14,7/15,9 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27550)

16. 0,474 g; průměr min./max. 13,8/15,2 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27885)

17. 0,472 g; průměr min./max. 14,6/15,8 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27553)

18. 0,448 g; průměr min./max. 14,9/15,3 mm (MVČ HK, inv. č. N/N 27542)

Slezsko, **HLOHOVSKO, Jindřich III. Hlohovský** (1273/1274–1309) nebo **jeho synové**

Mincovna: *Namyslov (Namysłów, Namslau)*, AR brakteát

Av.: monogram „MA“, nad ním ornament v podobě drobného trojlístku či květu.

Lit.: *Friedensburg 1887–1888*, s. 200, podobný jako č. 606–607, tab. XII:606–607; *Friedensburg 1931*, s. 6, podobný jako č. 199–200, tab. 2:199–200; *Friedensburg 1968*, s. 10, podobný jako č. 199–200, tab. VI:199–200; *Kopicki 1995*, podobný jako tab. 396:7049xjj-xkk.

19. 0,525 g; průměr min./max. –/19,4 mm; olámaný (MVČ HK, inv. č. N/N 27556)

20. 0,352 g; průměr min./max. –/19,4 mm; olámaný (MVČ HK, inv. č. N/N 27557)

AR brakteát

Av.: monogram „MA“, nad ním ornament v podobě drobného trojlístku či květu (?).

Lit.: *Friedensburg 1887–1888*, s. 200, podobný jako č. 606–607, tab. XII:606–607 (?); *Friedensburg 1931*, s. 6, podobný jako č. 199–200, tab. 2:199–200 (?); *Friedensburg 1968*, s. 10, podobný jako č. 199–200, tab. VI:199–200 (?); *Kopicki 1995*, podobný jako tab. 396:7049xjj–xkk (?).

21. 0,274 g; průměr min./max. –/–; olámaný (MVČ HK, inv. č. N/N 27558)

SLEZSKO (?)

Mincovna: *neznámá*, AR brakteát

Av.: vlevo hledící nekorunovaná orlice s rozepjatými křídly čelně v perlovci.

Lit.: –.

22. 0,607 g; průměr min./max. 19,0/19,8 mm; olámaný (MVČ HK, inv. č. N/N 27555)

AR brakteát

Av.: dvojice ryb obklopujících nezřetelný symbol (?).

Lit.: *Friedensburg 1887–1888*, s. 122, podobný jako č. 175–176, tab. IV:175–176 (?); *Friedensburg 1931*, s. 11, podobný jako č. 683, 685, tab. 9:683, 685 (?); *Friedensburg 1968*, podobný jako tab. XXIV:683, 685 (?); *Kopicki 1995*, podobný jako tab. 384:7049ka–kb (?).

23. 0,339 g; průměr min./max. –/20,7 mm; olámaný, pomačkaný (MVČ HK, inv. č. N/N 27559)

Blíže neurčeno

Mincovna: *neznámá*, AR brakteát

Av.: nezřetelný obraz.

Lit.: –.

24. 0,229 g; průměr min./max. –/16,6 mm; olámaný, pomačkaný (MVČ HK, inv. č. N/N 27560)

25. 0,161 g; průměr min./max. –/– mm; olámaný, pomačkaný (MVČ HK, inv. č. N/N 27561)

26. 0,125 g; průměr min./max. –/– mm; olámaný (MVČ HK, inv. č. N/N 27562)

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

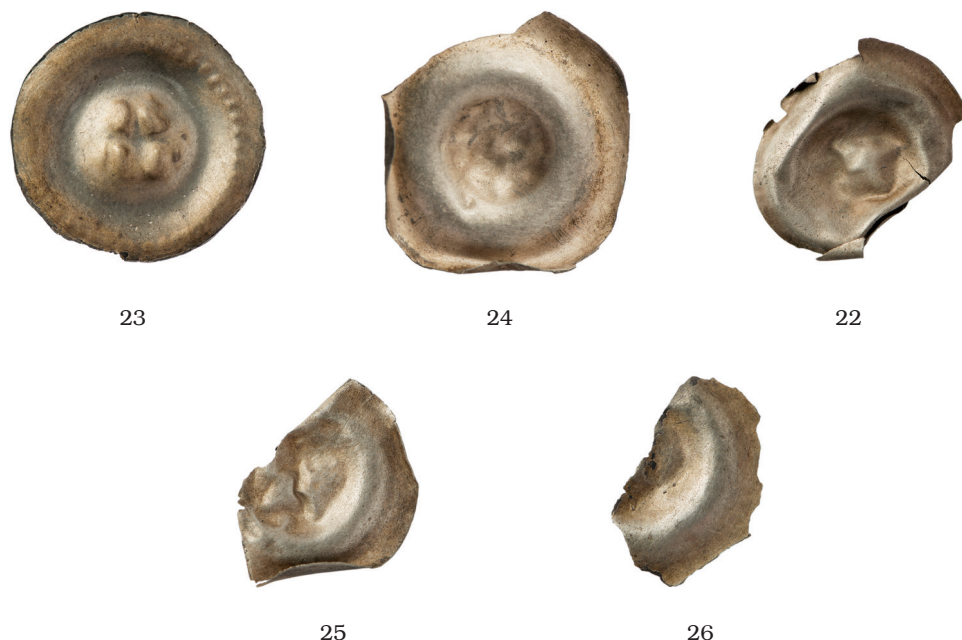
19

20

21

Obr. 1. Loučná Hora – nález mincí (čísla odpovídají katalogu; foto P. Kopecká; zvětšeno).

Vzhledem k nálezovým okolnostem a charakteru místa objevu nemůžeme s naprostou jistotou říci, že prezentovaných 26 mincí představuje celou někdejší hotovost. Stejně tak nelze stanovit, zda se jedná o záměrně ukryté peníze, či o ztrátový materiál. Na lokalitě nebyly objeveny žádné keramické střepy ani jiné stopy po potenciální schránce nebo obalu, které by ukazovaly na cílené uložení ražeb. Protože k nálezu došlo v lesním porostu, je nutno počítat s tím, že v minulosti zde docházelo k určitým přesunům zeminy během lesnických prací. Ty mohly způsobit rozvlečení mincí na ploše. Při jejich předpokládaném pohybu nelze opominout rovněž možnost působení kořenových systémů stromů.

Ačkoliv se soubor objevený na katastrálním území Loučná Hora skládá pouze z 26 kusů, můžeme v něm rozlišit tři různé složky. Tu první tvoří jediná mince, a to olámaný český parvus Václava II. (1278/1283–1305; kat. č. 1). S ražbou tohoto nominálu se mělo začít v Kutné Hoře roku 1300 na základě známé reformy zavádějící výrobu pražských grošů. Podle Karla Castelina měly být Václavovy parvy v kutnohorské mincovně raženy nejen před smrtí tohoto panovníka (1305), ale rovněž během následujících let, ačkoli sám Castelin uznával, že tyto mladší exempláře dosud nebyly identifikovány.² Přestože jeho hypotéza zůstává i nadále neověřenou, z více důvodů ji lze označit za logický předpoklad. V každém případě výskyt jed-

² Castelin 1953, s. 39.

noho exempláře v popisovaném souboru jednoznačně dokazuje, že k ukrytí, nebo ztrátě mincí mohlo dojít nejdříve v roce 1300.

Druhou a zároveň nejpočetnější složku nálezů představuje 17 dvoustranných mincí s vyobrazením lva a orlice (kat. č. 2–18). Obě zvířecí figury jsou obklopeny poměrně hrubým perlovcem. Jako hrubě provedený působí rovněž lev, minimálně ve srovnání se stejným zvířetem na kutnohorských parvech Václava II. Jeho hřívá s částí těla je tvořena větším množstvím bodů, hlava nese relativně výraznou korunu, ocas je před rozdvojením přetrnut prvkem majícím představovat „měsíček“, tvarovou různorodostí se vyznačují nepříliš esteticky provedené prsty tlap. Pokud jde o provedení orlice, lze na některých kusech pozorovat, že její křídla i tělo jsou pokryty rovněž řadou bodů. Hlava bez koruny je otočena z pohledu pozorovatele vlevo, nohy bývají zakončeny trojicí pařátů a každé z křídel opatřeno čtveřicí rozdílně dlouhých letků.

Tento popis ovšem musíme zároveň označit za rámcový, protože na většinu exemplářů není možné zkoumat mincovní obraz v jeho celistvosti, a tedy ani zjistit jeho možné proměny. Pro zkoumané mince jsou totiž typické nezřetelné plochy vzniklé nedorazením, splývání jednotlivých prvků a nezřídka se vyznačují také excentrickou ražbou. Ta může být skutečně výrazná, o čemž svědčí především mince s kat. č. 13. V případě jednoho exempláře (kat. č. 16) můžeme na rubní straně pozorovat pouze negativní obraz líce. Obecně lze říci, že při zhotovování těchto ražeb se na kvalitu příliš nehledělo. Zpravidla méně či více nezřetelné obrazy odsuzují k neúspěchu snahu rozlišit počet použitých razidel. Z jejich studia pouze vyplývá, že musely být vyrobeny více kolky. Přesto si lze všimnout, že provedení některých prvků se na konkrétních mincích opakuje, a je tedy možné, že navzdory obvyklé neuskutečnitelnosti kompletního srovnání mohly pocházet ze stejných razidel (srov. líc – kat. č. 16 a 17; rub – kat. č. 8 a 18).

Většina těchto mincí má také v různé míře narušený povrch. Nejde ale o zásadní poškození. Pouze jeden exemplář (kat. č. 5) se vyznačuje částečně olámaným okrajem. Jejich průměrná aktuální váha činí 0,550 g. Rozptýl hmotností jednotlivých kusů můžeme označit za poměrně značný, což však není u středověkých ražeb překvapivé. Nejlehčí mince váží 0,448 g (kat. č. 18), zatímco nejtěžší 0,711 g (kat. č. 2). V případě velikostí byly střední hodnoty spočítány na 14,8 mm u minimálního průměru³ a na 15,7 mm u maximálního. Také rozměry konkrétních ražeb se viditelně liší: nejmenší/největší minimální průměr – 13,8 mm (kat. č. 16) / 15,9 mm (kat. č. 7) a nejmenší/největší maximální průměr – 15,2 mm (kat. č. 14 a 16) / 16,4 mm (kat. č. 7).

Ačkoliv se nejedná o neznámý typ mince, publikována pravděpodobně dosud nebyla, což je poněkud překvapující skutečnost vzhledem k jejímu opakovanému výskytu v nálezech z území České republiky i v internetových diskusích a aukcích.⁴ Původ mince byl spatřován v Čechách, na Moravě i ve Slezsku a různé názory panovaly rovněž ohledně jejího datování. Nejprve se zastavíme

³ Do tohoto výpočtu nebyla zahrnuta mince s kat. č. 5 kvůli jejímu částečnému olámaní.

⁴ K nálezům této mince např. *Mince č. 3050. Václav II. (1278–1305) – Peníz*. Online. Diskuse k jejímu určení např. *Drobné peníze grošového období, příspěvek #3193* a navazující příspěvky. Online. Nabídka prodeje např. WCN 69, s. 26, č. 205.

u stanovení možné provenience, což je klíčové také pro určení lící a rubní strany. Vzhledem k tomu, že jde o minci němou, nemůžeme se při hledání původu opřít o vyražený opis či nápis. Napovědět by nám ale mělo rozložení dosud známých nálezů. Podle sdělení prof. Boryse Paszkiewiczze se tato ražba nevyskytuje v nálezovém materiálu na území Slezska, což svědčí proti tamní provenienci. K určité obezřetnosti při hodnocení tohoto závěru ovšem nabádá její nálezový výskyt společně se slezskými ražbami, byť u některých je třeba přidělení do Slezska chápat jako nejisté.

Opakovaná přítomnost mince v nálezech z území České republiky by ukázala na tuzemský původ. Při bližším pohledu na známá místa objevů můžeme poměrně bez problémů konstatovat, že se koncentrují do prostoru severovýchodních či východních Čech a přilehlých částí středních Čech. Jestliže se zaměříme na samotný Královéhradecký kraj,⁵ pak je v tomto příspěvku prezentovaný soubor již několikátým zdokumentovaným nálezem v daném regionu. Lokalizované osamocené exempláře byly objeveny v letech 2018, 2020 a 2023 na katastrálních územích Černíkovice (okr. Rychnov nad Kněžnou) a Svobodné Dvory (okr. Hradec Králové) a také u obce Klenice (okr. Hradec Králové).⁶ U dalšího kusu přesnější informaci o nalezišti nemáme.⁷ Hned dva exempláře byly součástí drobného nálezu tří mincí kdesi v okolí Červené Třemešné (okr. Jičín).⁸

Třetí nalezenou ražbou z blízkosti Červené Třemešné je drobný nominál bez opisu, na jehož aversu je vyobrazeno poprsí zřepředu. Na reversu nelze z uveřejněných fotografií kromě negativu lící strany obraz rozpoznat. V širším období kolem přelomu 13. a 14. století se motiv poprsí zřepředu uplatnil na několika typech slezských kvartníků s různými náměty na rubu. Ve starší literatuře bývaly kladeny do Hlohovska a určovány jako ražby Jindřicha III. (1273/1274–1309) nebo jeho synů, některé byly případně uváděny jako neurčené.⁹ Hlohovská provenience často

⁵ K nálezům mimo Královéhradecký kraj viz *Cihlár – Richtera 2025*, s. 91–122. Zde i celkové mapy jejich rozložení na území České republiky.

⁶ Za informaci o původu exempláře z Černíkovic děkuji PhDr. Martině Bekové a Bc. Ivetě Prázové z Muzea a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou, kde je mince v současnosti uložena (inv. č. A3542). Zároveň bych rád poděkoval Davidu Richterovi za informace týkající se kusu ze Svobodných Dvorů. Všechny nálezy byly v minulosti uveřejněny na internetu; viz příspěvky *Peníz lev/orlice*; *Stříbrná mince*; *Nemám tucha*. Online.

⁷ *Prosba o určení*. Online.

⁸ Také tyto mince byly opakovaně diskutovány na internetu. Jejich vyobrazení viz *Tři drobné stříbrné mince*, příspěvek #1 a *Drobné pentaze grošového období*, příspěvek #3218. Online.

⁹ *Friedensburg 1887–1888*, s. 137, č. 431–433, tab. IX:431–433, s. 203–204, č. 615–616, tab. XII:615–616, s. 207, č. 628, tab. XIII:628; *Friedensburg 1931*, s. 6, č. 211–212, tab. 3:211–212, s. 7, č. 220, 228–229, 249, tab. 3:220, 228, 249, s. 14, č. 1105, tab. 15:1105; *Friedensburg 1968*, s. 10, č. 211–212, tab. VI:211–212, s. 11, č. 220, 249, tab. VII:220, 228, tab. VIII:249, s. 16, č. 1105, tab. XLV:1105; *Kopicki 1995*, s. 249–251, č. 5716–5717, 5724, 5738, 5755, tab. 305–307:5716–5717, 5724, 5738, 5755, s. 286, č. 6597, tab. 348:6597. Poslední uvedený typ (původní Friedensburgův typ č. 432/1105) připisuje Edmund Kopicki Vratislavskému knížectví. Stejně přidělení této mince má také ve své práci o slezských kvartnících Ryszard Kiersnowski, ale ostatní zmíněné ražby znovu spojuje s Hlohovskem; viz *Kiersnowski 1980*, s. 39–40.

se objevujícího kvartníku s routovým štítem na rubu (původní Friedensburgův typ č. 616/212) však byla posléze zpochybněna a podle novějších názorů náleží mezi ražby svídnicko-javorského (fürstenberského) knížectví z doby Jindřicha, Bernarda a Bolka II. (1301–1326).¹⁰ Mince objevená u Červené Třemešné by hypoteticky mohla představovat parvus k některému z citovaných kvartníků.¹¹ Nešlo by přitom o jediný nález tohoto slezského nominálu na území České republiky, jak dokazují exempláře z Kluku (okr. Nymburk) a hradu Radkov na katastru Gruna (okr. Svitavy).¹² Pokud by se tento závěr potvrdil, objevily by se ražby typu lev/orlice, podobně jako v nálezu z katastrálního území Loučné Hory, v daném souboru společně s některou ražbou slezskou. Je ovšem třeba dodat, že slezská provenience představuje pouze jednu z možností, neboť obraz v podobě poprsí zpředu můžeme najít i na jiných, neslezských mincích, které pocházejí rámcově ze stejného období. Alespoň jako příklad lze uvést krakovské denáry Vladislava I. Lokýtky (1305/1320–1333).¹³ Při hledání původu dané mince není možné opomenout ani německé oblasti. V tuto chvíli se proto musíme smířit s faktem, že provenienci tohoto kusu bohužel zatím určit nelze.

Územní rozložení dosud lokalizovatelných tuzemských nálezů mincí se lvem a orlicí by naznačovalo, že před sebou máme patrně ražby původem z Čech. Moravská provenience se z tohoto pohledu nezdá být pravděpodobná. Tento závěr však je třeba brát v tuto chvíli jako předběžný, který v budoucnu nově zdokumentované objevy buď podpoří, nebo zpochybní. Jestliže nyní příslušné mince označíme za české, vyplývá z toho, že jako lici stranu musíme označit tu, která nese obraz lva, a jako rubní onu s orlicí.

Po stanovení pravděpodobné provenience se můžeme zaměřit na otázku datování. Nyní nám relativně četné nálezy z našeho území příliš nepomohou, neboť se vesměs jedná o jednotlivě nalezené exempláře, u nichž dobu (pravděpodobně) ztratily nelze nijak blíže specifikovat. Jak již bylo výše uvedeno, díky přítomnosti parvu Václava II. v hotovosti od Loučné Hory je jisté, že se soubor musel ocitnout v zemi nejdříve začátkem 14. století.

Jestliže budeme u analyzovaného typu mince předpokládat českou provenienci, vypadala by situace relativně jednoduše. Jedním ze základních kamenů tuzemské numismatiky je totiž teze, že v souvislosti s již zmíněnou reformou v roce 1300 byla zahájena ražba pražských grošů a parvů jako jediných nominálů. Zároveň došlo k soustředění výroby mincí do Kutné Hory. Logicky bychom pak museli konstatovat, že zkoumaná ražba pochází již z předreformního období. Její společný výskyt v jednom nálezu s Václavovým parvem by dále svědčil pro závěr, že byla produkována spíše jen krátce před změnou měny koncem 13. století.

¹⁰ Navzdory přiřazení k Hlohovsku v rámci přehledu na s. 39 jeho správnost zpochybnil ve stejné práci sám autor; viz *Kiersnowski 1980*, s. 43–45; srov. nové určení např. *Paszkiewicz 2015*, s. 129, obr. 13; *Maciejczuk 2021*, s. 46.

¹¹ Šířeji k otázce slezských parvů, jejich výskytu a vztahu ke kvartníkům viz *Miazga – Paszkiewicz – Wachowski 2012*, s. 163–173; *Paszkiewicz 2022*, s. 249–273.

¹² *Paszkiewicz 2022*, s. 251, 256, obr. 5, s. 258, obr. 7; *Schneider 2022*, s. 45–52.

¹³ Viz *Kopicki 1995*, s. 39, č. 318a–b, 319, tab. 21:318a–b, 319; detailně k nim *Paszkiewicz 1986*, s. 35–36, č. 4, s. 58–60, 105–106, č. 4.1–4.c.

Situace s vícero mincovnami fungujícími na sklonku 13. století vedle sebe by existenci dané ražby do určité míry podporovala. Doposud nepanuje úplná shoda na tom, které mince představují poslední předreformní platidla. V části literatury byla tato role přisouzena výhradně brakteátům s obrazem harpyje. Dostatečně pevné opory pro tento závěr ovšem nemáme.¹⁴ Zdá se pravděpodobné, že v Čechách byly na konci 13. století raženy kromě těchto brakteátů i jiné mince. Do doby krátce před rok 1300 bychom mohli zařadit brakteát s trůnící postavou čelně, který obsahoval rozsáhlý depot z Černožic.¹⁵ Tento nález je unikátním souborem pro studium platidel z přelomu 13. a 14. století, neboť zahrnuje brakteáty, jejich svitky, slitkové stříbro i četné pražské groše. Není v něm ovšem obsažen žádný dvoustranný denár.

I když ve druhé polovině 13. století v Čechách jednoznačně převažovala produkce jednostranných brakteátových ražeb, v menší míře zde byly vyráběny také dvoustranné denáry. Soudě podle počtu nálezů a existence více variant se patrně rozsáhlejší produkcí vyznačoval do období vlády Přemysla Otakara II. (1253–1278) kladený denár s obrazem korunovaného poprsí panovníka na aversu a ptáka Noha na reversu.¹⁶ S osobou Václava II. (roky 1283–1300) je pak spojována existence vzácných mincí nesoucích na lici korunované poprsí a na rubu českého lva. Při prvotním popsání těchto ražeb nebyly jejich provenience a nominál stanoveny bez výhrad. Zvažováno bylo, že se jedná o český obol, nebo o moravský denár.¹⁷ Na Moravě byla výroba dvoustranných mincí rozšířenější, ale vzhledem k potenciálně českému původu nominálu analyzovaného v předloženém příspěvku se tamní situací nebudeme blíže zabývat. Jeho případná výroba v Čechách na sklonku 13. století by mohla být jistou paralelou k výše zmíněnému Otakarovu denáru, resp. Václavovu obolu. Bohužel jde pouze o hypotézu, kterou v tuto chvíli nedokážeme ověřit. Pro její potvrzení bychom potřebovali další, spolehlivěji datovatelné hromadné nálezové soubory.

Abychom se vyhnuli hledání jediného „správného“ závěru, je třeba si položit z hlediska české numismatiky takřka kacířskou otázku: Mohla být zkoumaná mince ražena v Čechách až po zavedení grošové měny, někdy na počátku 14. století? Její zcela odlišný charakter nenasvědčuje tomu, že by měla cokoliv společného s kutnohorskou mincovnou. Výroba by tedy musela probíhat na jiném místě. To by ovšem znamenalo, že po roce 1300 dočasně existovala přímo v Čechách ještě nějaká další mincovna. Její existence i produkovaný nominál by však šly jednoznačně proti duchu měnové reformy. Těžko si během vlády Václava II. podobnou situaci představit. S tímto panovníkem je sice spojována mince, která také nese obraz lva a orlice, ale provedení figur je viditelně odlišné a měl ji razit v Polsku z titulu tam-

¹⁴ K problematice brakteátů s harpyjí ve vztahu k jejich dataci viz Brádle 2020, s. 50–54, 58–60, zde odkazy na četnou další literaturu; srov. Schneider – Krásný 2020, s. 61–62.

¹⁵ Němečková – Sejbal 2006, s. 74–75. Nověji se stejný typ objevil rovněž v nálezu u Opolan; viz Schneider – Smělý 2014, s. 129–131.

¹⁶ Cach 1974, s. 40, č. 819. K denáru a jeho variantám viz Brádle – Bláha – Skala 2015, s. 22–34, 59–60; srov. Grossmannová – Vích 2014, s. 166–174; Brádle 2018, s. 100, pozn. 2.

¹⁷ Milítký – Videman 2014, s. 133–138; nověji srov. Cihlár – Richtera 2025, s. 111.

ního krále.¹⁸ S analyzovaným nominálem by kromě základní shody motivu spíše souviset neměla.

Pokud odmítneme jeho výrobu v Čechách v průběhu závěrečných let vlády Václava II., mohl vzniknout až po jeho smrti? Za krátké vlády Václava III. (1305–1306) podmínky pro jeho ražbu nejspíše také nastat nemohly. I když to nelze dokázat, můžeme předpokládat pokračující produkci mincí nesoucích jméno dříve zesnulého krále. Po úmrtí posledního Přemyslovce na českém trůně nastává celkově nestabilní období let 1306–1310. Asi lze souhlasit s K. Castelinem, že i tehdy mohly v kutnohorské mincovně vznikat pražské groše a parvy se jménem Václava II. v opisech. Výše ovšem bylo řečeno, že rozebírání nominál patrně s Kutnou Horou nesouvisí.

Tehdejší obecná situace v Čechách by teoreticky mohla umožnit dočasnou existenci nějaké další mincovny. Pokud se podíváme na východní část země, kam se koncentrují nálezy analyzované mince, byla tato v bojích o český trůn oporou habsburské strany. Té se sice nepodařilo po smrti Rudolfa I. Habsburského (1306–1307) obsadit Kutnou Horu, ale řadu jiných měst ovládala, resp. zde měla své vojenské posádky. Nemalou roli v této situaci přitom hrála podpora Alžběty (Elišky) Řejčky, dvojnásobné královny-vdovy po Václavu II. a Rudolfu I. Habsburském.¹⁹ V této době by bylo možné do jisté míry předpokládat při nedostupnosti Kutné Hory přechodnou činnost jiné mincovny. Sice by šlo o provizorní řešení, ale svůj účel by plnit nejspíše dokázala. Nepřímo proti této možnosti však hovoří listina vydaná 5. října 1307 římským králem Albrechtem I. Habsburským (1298–1308) a jeho synem Fridrichem I. Sličným (pozdější římský král 1314–1330), v níž se vyslovují pro zachovávání hodnoty stávající mince, a to nejen pražských grošů, ale i parvů (*Item volumus et promittimus, ut presens moneta tam in grossis quam in parvis denariis in suo valore debeat perpetuo conseruari*).²⁰ Definitivní zamítnutí, či potvrzení možnosti ražby mince se lvem a orlicí až na začátku 14. století může přinést asi pouze objevení nových hromadných a spolehlivě datovatelných souborů.

Obě možnosti datování zůstávají otevřené i po provedení materiálových analýz zkoumaného nominálu a srovnání jejich výsledků s dalšími mincemi. Ukázalo se totiž, že jeho váha, ryzost a zrno na jedné straně takřka odpovídají českým brakteátům Václava II., ale zároveň se velmi blíží hodnotám vídeňských feniků ze začátku 14. století.²¹

Pokud se nyní vrátíme k nálezu z lesa u Loučné Hory, jeho třetí složku reprezentuje osm brakteátů. V jejich případě bohužel platí, že částečně jde o podobně problematické ražby jako u těch předchozích. Některé z nich jsou špatně zachovány,

¹⁸ V české literatuře její kvalitní vyobrazení viz Cihlár 2020, s. 53, obr. 18. K polskému mincovnictví Václava II. a především detailněji k dané minci s obrazem lva a orlice srov. Paszkiewicz [2000], s. 13–27, další fotografie tohoto typu viz s. 26, č. 13–14; Paszkiewicz 2001, s. 23–44, fotografie tohoto typu viz s. 43, obr. Ilc:13–14.

¹⁹ Přehledově k dějinám regionu v dané době např. Musil 2009, s. 385–386.

²⁰ RBM II, s. 927, č. 2149.

²¹ Cihlár – Richtera 2025, s. 102–105.

což komplikuje rozpoznání mincovního obrazu, u lépe zřetelných exemplářů lze konstatovat, že se zjevně nejedná o české nominály.

Na dvou brakteátech (kat. č. 19–20) lze bez problémů rozpoznat obraz, který můžeme interpretovat jako ozdobné písmeno „A“ či spojená písmena „MA“. Totožný motiv by se snad mohl nacházet ještě na jednom exempláři (kat. č. 21). Friedensburgovy práce o slezském středověkém mincovnictví zaznamenávají několik brakteátových ražeb s podobným obrazem. U části jej autor interpretoval jako písmeno „A“ a ty zařadil do skupiny blíže neurčených mincí.²² U jiných, které přiřadil ke hlohovskému knížectví, hovořil o monogramu složeném z písmen „A“ a „M“.²³ Přítomnost monogramu „MA“ totiž konstatoval rovněž na lících stranách dvou tamních kvartníků připsaných Jindřichu III. a jeho synům a mincovně v Namyslově (Namysłów, Namslau).²⁴ Navzdory Friedensburgovu přiřazení ke hlohovskému knížectví byly brakteáty s monogramem „MA“ nověji v Kopickiho katalogu polských ražeb opět zahrnuty mezi neurčené slezské mince.²⁵

Problematicke hlohovských mincí s monogramem „MA“ se v nedávné době věnoval B. Paszkiewicz při zpracovávání ražeb objevených na náměstí Nowy Targ ve slezské Vratislavi, neboť se mezi nimi vyskytl parvus, na jehož lící straně byl analyzovaný obraz také vyražen. Podle autora souvisela jeho produkce s Friedensburgovým kvartníkem typu č. 466/232, raženým za Jindřicha III. nebo jeho synů před rokem 1323.²⁶ Do uvedené doby a mincovny v Namyslově byl připsán také dříve neznámý parvus související s Friedensburgovým kvartníkem typu č. 669/231, který snad mohl pocházet rovněž ze jmenovaného náměstí.²⁷

Exempláře nalezené u Loučné Hory reprezentují dosud patrně neznámé ražby. Jsou sice velmi podobné kresbám Friedensburgových typů č. 606/199 a 607/200, ale plně se s nimi neshodují.²⁸ Nad vlastními písmeny si lze všimnout ozdoby, která má tvar drobného trojlístku či květu. Rovněž na parvu uveřejněném B. Paszkiewiczem nalézáme takový ornament,²⁹ jež ukazuje na totožný původ mincí. Navzdory spojení daných brakteátů s Hlohovskem nedokážeme přesně určit dobu jejich vzniku. Bohužel se u nich musíme zatím spokojit s obecnějším konstatováním, že pro-

²² *Friedensburg 1887–1888*, s. 126, č. 235–239, tab. V:235–239; *Friedensburg 1931*, s. 12, č. 859–861, 863–864, tab. 12:859–861, 863–864; *Friedensburg 1968*, s. 16, č. 859–861, 863–864, tab. XXXIII:859–861, 863–864.

²³ *Friedensburg 1887–1888*, s. 200, č. 606–607, tab. XII:606–607; *Friedensburg 1931*, s. 6, č. 199–200, tab. 2:199–200; *Friedensburg 1968*, s. 10, č. 199–200, tab. VI:199–200.

²⁴ *Friedensburg 1931*, s. 7, č. 231–232, tab. 3:231–232; *Friedensburg 1968*, tab. VII:231–232. Ve starších pracích autora dané kvartniky *Friedensburg 1887–1888*, s. 146, č. 466, tab. X:466, s. 227, č. 669, tab. XIV:669.

²⁵ *Kopicki 1995*, s. 305, č. 7049, tab. 396:7049xjj–xkk, na tab. 396 za nimi následují vyobrazení dalších brakteátů s písmenem „A“.

²⁶ *Paszkiewicz 2015*, s. 130–131, obr. 17. V jeho případě nejde o neznámou ražbu, uvedena je (ovšem s odlišným určením) již ve starších pracích; viz *Friedensburg 1887–1888*, s. 267, č. 741, tab. XV:741; *Friedensburg 1931*, s. 8, č. 404, tab. 5:404; *Friedensburg 1968*, s. 13, č. 404, tab. XII:404.

²⁷ *Paszkiewicz 2015*, s. 129–130, 143, č. 9.

²⁸ Podle vyjádření B. Paszkiewicz se Friedensburgovy typy č. 606/199 a 607/200 nevyskytují ve Slezsku, ale v oblasti Lužice, kam by měly být přiřazovány.

²⁹ *Paszkiewicz 2015*, s. 143, č. 9.

dukovány byly šířeji někdy kolem roku 1300. Jestli jde o ražby z konce 13. století, nebo až z počátku toho následujícího, v tuto chvíli jednoznačně rozhodnout nedovedeme.

Z hlediska nálezové struktury je výskyt brakteátů s monogramem „MA“ na území Čech ojedinělý, což ostatně platí rovněž pro exempláře, na kterých je obraz interpretován jako samotné písmeno „A“. V této souvislosti lze zmínit, že jeden kus s tímto písmenem se vedle výrazně převažujících českých brakteátů objevil v roce 1921 v depotu z okolí Českého Brodu. Viktor Katz jej s výhradou určil jako slezský.³⁰ Ačkoliv mezi slezské ražby jej zařadil i Emil Bahrfeldt v práci věnované mincím 13. století v Dolní Lužici, vznikl snad právě v tomto regionu.³¹ Celkově můžeme doplnit, že charakter českobrodského nálezu je oproti souboru od Loučné Hory naprosto odlišný.

Jeden z nalezených brakteátů nese vyobrazení orlice a jeho okraj je ozdoben perlovcem (kat. č. 22). Původ tohoto kusu bychom mohli hledat opět někdy kolem roku 1300 patrně ve Slezsku, kde se jednalo o frekventovaný motiv. V českých nálezech s uložením datovatelným až do počátku 14. století byly četnější brakteáty s orlicí součástí už zmíněného velkého depotu z Černožic. Jako místo jejich možného původu byla označena Horní Lužice nebo Slezsko.³² Je však třeba dodat, že pojetí obrazu na černožických exemplářích se liší od kusu z katastru Loučné Hory. Podle sdělení B. Paszkiewiczze pochází odněkud z území České republiky také nález, který byl v literatuře popsán s původem ze slezské Lubomi (Lubomia). Ten kromě jiných mincí obsahoval rovněž různé brakteáty s orlicí a jeho ukrytí je předpokládáno po roce 1305, ačkoliv nezahrnoval žádné pražské groše.³³

Potenciálně do oblasti Slezska bychom snad mohli přiřadit také brakteát, na němž obraz již není příliš zřetelný (kat. č. 23). Zdá se, že v současné době poněkud abstraktně působící exemplář se podobá slezským ražbám, jejichž obraz F. Friedensburg interpretuje jako ryby obklopující růžici, resp. list.³⁴ Vzhledem ke špatné zřetelnosti obrazu však jistotu ohledně správnosti interpretace nemáme. Zbylé tři olámané brakteáty (kat. č. 24–26) zůstávají bez bližšího určení.

Soubor objevený v lese u Loučné Hory reprezentuje navzdory nevelkému rozsahu numismaticky velice zajímavý materiál. Na závěr tohoto příspěvku je vhodné zdůraznit, že vzbuzuje četné otázky, na které při nejlepší vůli nelze v současnosti jednoznačně odpovědět. Přesto snad bude předložený text do-

³⁰ Katz 1922, s. 157, č. 18, tab. 9:20.

³¹ Bahrfeldt 1926, s. 58, č. 76, tab. V:88, vyobrazení dalších ražeb s písmenem „A“ viz tab. V:89–96.

³² Němečková – Sejbal 2006, s. 78–83.

³³ Paszkiewicz 2009, s. 123–161.

³⁴ Friedensburg 1887–1888, s. 122, č. 175–176, tab. IV:175–176; Friedensburg 1931, s. 11, č. 683, 685, tab. 9:683, 685; Friedensburg 1968, s. 16, č. 683, 685, tab. XXIV:683, 685; srov. Bahrfeldt 1926, s. 31, č. 28, tab. V:87. E. Bahrfeldt ve své práci popisuje další mince s motivem dvou ryb obklopujících různé symboly (jeden či tři body), které přiřazuje Dolní Lužici; viz Bahrfeldt 1926, s. 25, č. 23, tab. XVII:333, s. 105, č. 144, tab. XVII:332.

statečným podnětem pro další odbornou diskusi, která po rozšíření pramenné základny o nové nálezy povede k vyřešení sporných bodů.

Prameny

RBM II: Emler, J. (ed.) 1882: *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. Pars II. Annorum 1253–1310. Pragae.*

Literatura

- Bahrfeldt, E.* 1926: Zur Münzkunde der Niederlausitz im 13. Jahrhundert. II. Heft. Guben.
- Brádle, V.* 2018: Poznámky k depotu z Nepomuku (okr. Plzeň-jih). *Numismatický sborník* 32/1, s. 97–101.
- Brádle, V.* 2020: Depot brakteátů z Rybné nad Zdobnicí. *Fontes Musei Reginaehradecensis* 24. Hradec Králové.
- Brádle, V. – Bláha, R. – Skala, J.* 2015: Středověký depot z Radikovic. *Platidla 13. století. Fontes Musei Reginaehradecensis* 21. Hradec Králové.
- Cach, F.* 1974: Nejstarší české mince III. České a moravské mince doby brakteátové. Praha.
- Castelin, K.* 1953: Česká drobná mince doby předhusitské a husitské 1300–1471. Praha.
- Cíhlář, J.* 2020: Příběh pražského groše. Stručný přehled historie a mincovnictví zemí Koruny české v době grošové (1300–1547). Praha.
- Cíhlář, J. – Richtera, L.* 2025: Dosud nepopsaný peníz se lvem a orlicí z přelomu 13. a 14. století. *Numismatické listy* 78/(2023), s. 91–122.
- Friedensburg, F.* 1887–1888: *Schlesiens Münzgeschichte im Mittelalter. Theil I. Urkundenbuch und Münztafeln. Theil II. Münzgeschichte und Münzbeschreibung. Codex diplomaticus Silesiae 12–13. Breslau.*
- Friedensburg, F.* 1931: *Die schlesischen Münzen des Mittelalters. Breslau.*
- Friedensburg, F.* 1968: *Monety śląskie średniowiecza. Warszawa.*
- Grossmannová, D. – Vích, D.* 2014: Nález mincí z Křenova. *Folia numismatica* 28/2, s. 163–179.
- Katz, V.* 1922: Brakteáty Přemysla Otakara II. *Věstník Numismatické společnosti česko-slovenské v Praze* 4, s. 155–158.
- Kiersnowski, R.* 1980: Rejestr kwartników śląskich: uzupełnienia, sprostowania i pytania. *Wiadomości Numizmatyczne* 24, s. 37–45.
- Kopicki, E.* 1995: *Ilustrowany skorowidz pieniędzy polskich i z Polską związanych. Teksty. Część 1. Tablice. Część 1. Warszawa.*
- Maciejczuk, D.* 2021: Kwartniki śląskie na rynku antykwarycznym. *Warszawski Pamiętnik Numizmatyczny* 9, s. 29–68.
- Miazga, B. – Paszkiewicz, B. – Wachowski, K.* 2012: The Wielka Wieś (Szadek) Hoard of Bracteates, Parvi and Ingots. *The Numismatic Chronicle* 172, s. 161–204.
- Militký, J. – Videman, J.* 2014: Neznámá dvoustranná mince Václava II. s nápisem WEnZLA (nebo WEnZLE). *Numismatické listy* 69, s. 133–138.
- Musil, F.* 2009: Východní Čechy v době vlády Lucemburků. In: Felcman, O. – Musil, F. (eds.): *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha, s. 383–452.

- Němečková, V. – Sejbál, J. 2006: Nález mincí a slitkového stříbra z Černožic. Peníze posledních Přemyslovců a počátky české grošové měny. Hradec Králové.
- Paszkiewicz, B. 1986: Mennictwo Władysława Łokietka. Wiadomości Numizmatyczne 30, s. 1–112.
- Paszkiewicz, B. [2000]: The Monetary Reform of King Václav II in Poland. In: Mezinárodní konference k 700. výročí Královského horního zákoníku „Ius Regale Montanorum“ a měnové reformy krále Václava II. Kutná Hora 3.–5. říjen 2000. Sekce 3. Numismatika. [Praha], s. 13–27.
- Paszkiewicz, B. 2001: Reforma monetarna króla Wacława II w Polsce. Wiadomości Numizmatyczne 45, s. 23–44.
- Paszkiewicz, B. 2009: Skarb brakteatów polskich i morawskich z Lubomi na Górnym Śląsku (początek XIV stulecia). Numismatický sborník 23 (2008), s. 123–161.
- Paszkiewicz, B. 2015: Henricus pauper, Wratislavia dives. Pieniądz średniowiecznego Wrocławia widziany z placu Nowy Targ. Folia numismatica 29/2, s. 123–149.
- Paszkiewicz, B. 2022: The Early-Fourteenth-Century Czestram Hoard of Silesian Parvi and Unminted Silver. The Numismatic Chronicle 182, s. 249–273.
- Schneider, P. 2022: Nález vrcholně středověkých mincí z Kluku u Poděbrad (okr. Nymburk). Numismatické listy 77, s. 45–52.
- Schneider, P. – Krásný, F. 2020: Nález brakteátů Přemysla II. Otakara a Václava II. z Vrátna (okr. Mladá Boleslav). Numismatický sborník 34/1, s. 35–65.
- Schneider, P. – Smělý, T. 2014: Nález brakteátů z katastru obce Opolany (okr. Nymburk). Numismatický sborník 28/1, s. 129–131.
- WCN 69: Warszawskie Centrum Numizmatyczne Marek Kondrat. Aukcja nr 69. 25 listopada 2017 r. Warszawa.

Internetové zdroje

- Drobné peníze grošového období, příspěvek #3193.* In: Sběratel.com. Diskuze. Pražské groše. Dostupné z: <https://www.sberatel.com/diskuse/sberatel/drobne-peniazegrosoveho-obdobia-1438?page=320&per-page=10>. [Cit. 2025-03-24].
- Drobné peníze grošového období, příspěvek #3218.* In: Sběratel.com. Diskuze. Pražské groše. Dostupné z: <https://www.sberatel.com/diskuse/sberatel/drobne-peniazegrosoveho-obdobia-1438?page=322&per-page=10>. [Cit. 2025-03-24].
- Mince č. 3050. Václav II. (1278–1305) – Peníz.* In: Lovecpokladu.cz. Lovci Historie. Mince. Katalog mincí. Dostupné z: <https://www.lovecpokladu.cz/detail-mince?id=3050>. [Cit. 2024-01-14].
- Nemám tucha.* In: Lovecpokladu.cz. Nálezy a mince. Lovci Historie. Mince. Dostupné z: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/nemam-tucha-313750/>. [Cit. 2024-01-14].
- Peníz lev/orlice.* In: Lovecpokladu.cz. Nálezy a mince. Lovci Historie. Mince. Dostupné z: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/dnesni-radost-173737/>. [Cit. 2024-01-14].
- Prosba o určení.* In: Lovecpokladu.cz. Nálezy a mince. Lovci Historie. Mince. Dostupné z: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/prosba-o-urceni-47889/>. [Cit. 2024-01-14].
- Stříbrná mince.* In: Lovecpokladu.cz. Nálezy a mince. Lovci Historie. Mince. Dostupné z: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/stribrna-mince-240005/>. [Cit. 2024-01-14].

Tři drobné stříbrné mince, příspěvek #1. In: Sběratel.com. Diskuze. Ocenění, určení a identifikace mincí. Dostupné z: <https://www.sberatel.com/diskuse/sberatel/tri-drobne-stibrne-mince-4895?page=1>. [Cit. 2025-03-24].

Summary

A Medieval Coin Hoard Found near Loučná Hora (Hradec Králové Distr.)

A scattered hoard consisting of 26 silver coins was discovered by Jan Vanda during a metal detector survey in the forest in the cadastral area of Loučná Hora in 2023. The coins are currently stored in the numismatic collection of the Museum of Eastern Bohemia in Hradec Králové (inv. nos. N/N 27539-27562, N/N 27885 and N/N 27901). However, due to the find circumstances and nature of the find spot, it cannot be stated whether these coins represent the then whole cash. Moreover, given the absence of any traces of a container (e.g. ceramic sherds), it cannot be determined whether the coins were intentionally buried or accidentally lost.

The assemblage can be divided into three different parts. The first one represents a single coin – a Bohemian parvus of Wenceslas II (1278/1283–1305; cat. no. 1) which defines the *terminus post quem* to 1300.

The second and the most numerous part of the hoard comprises 17 two-sided coins bearing the images of a lion and an eagle (cat. nos. 2–18). Based on the extant find-spots, this coin type, yet unpublished, appears to have originated in Bohemia. Its find-spots, usually of single coins, are apparently concentrated in north-eastern and eastern Bohemia and the adjacent part of central Bohemia region. Only the hoard discovered near Červená Třemešná contained two specimens of this kind out of a total of three. It is disputable whether these issues date to the end of the 13th century or into the beginning of the following one. In the former case, they could be theoretically the last Bohemian issues struck before the Prague groschens and parvi were established in 1300. However, the possibility that these coins were minted between 1306 and 1310 (which can be supported by the then unstable political situation) cannot be ruled out either. The material known so far remains insufficient to resolve this question.

The third part of the assemblage is represented by eight bracteates (cat. nos. 19–26). Unfortunately, some are preserved in poor condition which complicates the reading of the coin image and closer identification. The better-preserved specimens allow us to state that these are apparently not Bohemian denominations and that they originated in Silesia, although in some cases this attribution should be considered uncertain. The Silesian bracteates generally do not occur frequently in the coin finds from the territory of the Czech Republic.

Despite its modest size, the assemblage found in the forest near Loučná Hora represents a very interesting numismatic material and rises many questions which cannot be answered unambiguously yet. Only the future coin finds can expand the source base and resolve the current controversies.

PhDr. Vojtěch Brádle
Muzeum východních Čech v Hradci Králové
Eliščino nábřeží 465, 500 03 Hradec Králové
v.bradle@muzeumhk.cz